

ДЖЕЙМС ДЖОЙС

СРЕЩА

Превод от английски: Асен Г. Христофоров, —

chitanka.info

С Дивия Запад ни запозна Джо Дильн. Той имаше малка библиотечка, съставена от стари броеве на „Британско знаме“, „Смелост“ и „Чудо за грош“^[1]. Всяка вечер след училище ние се срещахме в неговия заден двор и устройвахме индиански битки. Той и дебеличкият му по-малък брат Лео, безделникът, се укрепяваха в горния кат на конюшнята, а ние се опитвахме да го превземем с щурм; или пък си давахме решителна битка на поляната. Но колкото и добре да се биехме, никога не успяхме да надвием в обсадата или битката и всичките ни лудории свършваха с Джо-Дильновия победен танц. Всяка заран в осем часа неговите родители ходеха на църква на улица „Гарднър“ и в антрето на къщата им витаеше мироносното ухание на госпожа Дильн. Но той се вживяваше прекалено в играта, а ние бяхме по-малки и по-плахи от него. Наистина беше цял индианец, когато заподскачаше със стар кальф за чайник на главата, думкаше с юмрук по тенеке и крещеше:

— Яа! Яка, яка, якааа!

Никой не вярваше на ушите си, когато се чу, че той имал призвание за свещенослужение. И все пак бе вярно.

Владееше ни дух на непокорство и под негово влияние отпадаше всяка разлика в духовен ръст и телосложение. Насъбрахме се в бандата, някои смело, други уж на шега, а трети почти със страх; и в числото на последните — недраговолните индианци, уплашени да нямат вид на зубрачи или слабаци — бях и аз. Приключенията, описвани в книгите за Дивия Запад, не ми бяха по сърце, но поне предлагаха някакво бягство от действителността. Много повече ми се нравеха някои американски детективски романи, в които от време на време се появяваха свирепи чорлави красавици. Макар че в тия романи нямаше нищо лошо и понякога си поставяха чисто литературни цели, в училище те тайно се предаваха от ръка на ръка. Един ден, когато отец Бътлър изпитваше върху редовните четири страници по римска история, непохватният Лео Дильн бе заловен с един брой от „Чудо за грош“.

— Коя страница, тая или оная? Тая ли? Я стани, Дильн! *Едва се бе...* Продължавай! *Едва се бе зазорило...* Научи ли го? Какво е онова там в джоба ти?

Сърцата на всички ни замряха, докато Лео Дильн предаваше брошурата, и всички придаехме невинен израз на лицата си. Отец

Бътлър прелисти страниците и се намръщи.

— Какви са тия щуротии? — каза той. — „Вождът на апачите“! Това ли четете, вместо да изучавате римската история? Да не съм ви видял втори път с подобно жалко четиво! Само някой изпаднал драскач ще вземе да съчинява такива глупости срещу чашка-две! Чудя се как образовани момчета като вас са седнали да ги четат! Да не сте... ученици от някоя държавна гимназия^[2]? Ето какво, Дильн: настоятелно те съветвам да се заловиш с уроците си, инак...

Това порицание по време на трезвите училищни часове доста помрачи блясъка на Дивия Запад в очите ми, а смутеното шишково лице на Лео Дильн събуди съвестта ми. Но далеч от строгите училищни порядки, аз отново почвах да жадувам за необикновени преживявания, за бягството от действителността, което сякаш само тия повести за волен живот можеха да ми предложат. Вечерните игри на индианци накрая станаха за мен не по-малко отегчителни от обичайните предобедни занимания в училище, защото бях петимен за истински приключения. Но истинските приключения, мислех си, не спохождат люде, които си седят у дома: трябва да ги потърсиш навън от къщи.

Лятната ваканция вече съвсем наближаваше, когато реших поне за ден да се откъсна от училищната скука. С Лео Дильн и едно момче на име Махони се наговорихме да го вържем за цял ден. Всеки от нас си бе спестил по шест пенса. Трябваше да се срещнем към десет часа сутринта при моста над канала. Голямата сестра на Махони щеше да му напише извинение за училище, а Лео Дильн трябваше да придума брат си да каже, че бил болен. Уговорихме се да вървим по шосето до кея, сетне да преминем отвъд с корабчето и да се разходим до Гълъбарника^[3]. Лео Дильн се боеше да не срещнем отец Бътлър или някой друг учител. Но Махони уместно го запита какво ще търси отец Бътлър в Гълъбарника. Успокоихме се и аз приключи първия етап на съзаклятието, като събрах от тях по шест пенса, а същевременно им показах и моите. Когато вечерта правехме последните приготовления, всички бяхме някак особено възбудени. Здрависахме се и се разсмяхме, а Махони каза:

— До утре, наште.

Нея нощ спах лошо. Сутринта пръв пристигнах на моста, тъй като живеех най-близо. Скрих учебниците си във високата трева край

бунището в края на градината, където никой никога не ходеше, и забързах по брега на канала. Беше мека слънчева заран през първата седмица на юни. Седнал върху парапета на моста, аз се любувах на вехтите си платненки, които старателно бях избелил с хума от вечерта, и гледах конете, които чинно теглеха нагоре по хълма пълен трамвай търговци и чиновници. Клонките на високите дървета, наредени като стена покрай брега, радваха окото с малките си светлозелени листенца, а слънчевите лъчи косо се простреляха през тях към водата. Гранитните камъни на моста вече се затопляха и аз взех да почуквам с ръце по тях в такт с една мелодия, зазвучала в главата ми. Бях много щастлив.

Не бях седял там повече от пет-десет минути, когато съзрях да се задава сивата куртка на Махони. Той изкачи хълма, целият усмихнат, и се покатери до мене на парапета. Докато чакахме, извади прашката, която издуваше вътрешния му джоб, и ми обясни какви подобрения направил в нея. Запитах го защо я е донесъл и той рече, че я бил взел, за да си кажел две приказки с птичките. Махони често си служеше с ученическия жаргон и наричаше отец Бътлър „отец Пръдлър“. Почакахме още четвърт час и нещо, но от Лео Дильн нямаше ни вест, ни кост. Накрая Махони скочи от парапета и рече:

— Тръгвай да вървим! Знаех си, че това шубе Шишо ще ни върже тенекия.

— А шестте му пенса?... — попитах.

— Глоба за неустойка — каза Махони. — И толкоз по-добре за нас: имаме шилинг и половина вместо шилинг.

Тръгнахме по северния път, докато стигнахме до фабриката за сярна киселина, сетне свихме надясно по крайбрежното шосе. Щом се скрихме от очите на хората, Махони взе да се прави на индианец. Погна група дрипави момичета, като размахваше незаредената си прашка, а когато две дрипави момчета от рицарски подбуди започнаха да хвърлят камъни по нас, той предложи да ги нападнем. Възразих, че момчетата са твърде малки, и затова продължихме нататък, а дрипльовците крещяха по нас — *Безверници!* *Безверници!* — взели ни за протестанти, понеже Махони, който имаше мургаво лице, носеше на кепето си сребърната значка на някакъв клуб за крикет. Щом дойдохме до Ютията, направихме обсада; но тя се провали, тъй като за тая работа трябват поне трима. Отмъстихме си на Лео Дильн, като си

казахме какъв страхопъзълъ е и си представяхме колко ли ще изяде в три часа от господин Райън.

После наближихме реката. Доста време бродихме по шумните улици, оградени с високи каменни зидове, и често се спирахме да зяпаме разни кранове и машини, макар водачите на тежки скърцащи каруци често да крещяха по нас, че им се пречкаме. Вече бе пладне, когато се добрахме до кейовете, и тъй като всички работници обядваха, и ние си купихме две големи стафидени кифли и седнахме да ги изядем върху някакви железни тръби край реката. Седяхме и се радвахме на корабите в Дъблинския залив — шлеповете, издавани отдалеч от тъмни валма дим, кафявата рибарска флотилия отвъд Рингзенд, голямата бяла шхуна, която разтоварваха на отвъдния кей. Махони каза, че би било екстра номер да избягаме по море с някой от тия големи кораби, и дори аз, като се взирах във високите мачти, виждах или пък си представях как осъдните познания по география, които получавах в училище, постепенно добиват плът прел очите ми. И дом, и училище сякаш се отдалечаваха от нас и властта им върху двама ни сякаш избледняваше.

Преминахме Лифи^[4] с корабчето, като си платихме таксата и бяхме превозени заедно с двама работници и един дребничък евреин с канта. Държахме се сериозно, почти тържествено, но веднъж през краткотрайното плаване погледите ни се срещнаха и ние се разсмяхме. Щом слязохме на брега, взехме да наблюдаваме как разтоварват стройния тримачтов платноход, който бяхме видели от другия кей. Един човек край нас рече, че шхуната е норвежка. Отидох към кърмата и се опитах да разчета надписа, но не успях, върнах се обратно и заразглеждах чуждоземните моряци, за да видя дали са със зелени очи, понеже имах някои объркани представи^[5]... Очите на моряците бяха и сини, и сиви, и дори черни. Единственият моряк, чийто очи биха могли да минат за зелени, беше висок мъж, който, колчес паднеше талпа, забавляваше насьбралите се на кея с бодри викове:

— Туйто! Туйто!

Щом се наситихме на тая гледка, ние бавно се запътихме към Рингзенд. Денят бе станал душен и по витрините на бакалските магазини бяха разхвърляли мухлясали бисквити да съхнат. Купихме си бисквити и шоколад и прилежно ги изядохме, докато се шляехме през мръсните улици на рибарския квартал. Не намерихме нито една

млекарница и затова влязохме в малка бакалничка и всеки от нас си купи по шише малинова лимонада. Освежен от питието, Махони подгони една котка надолу по улицата, но котката избяга в полето. И двамата бяхме доста поизморени, та щом стигнахме до полето, веднага се насочихме към един полегат рид, от чието било се виждаше река Додър.

Ставаше късно, пък и двамата се бяхме доста изморили и не можеше и дума да става за Гълъбарника. Трябаше да се приберем вкъщи преди четири, та да не разкрият бягството ни. Махони поглеждаше със съжаление към прашката си и се поободри донякъде едва когато предложих да се върнем с влака. Сънцето се съмкна зад някакви облаци и ни остави сами с унилите ни мисли и трохите от закуската.

Освен нас двамата в полето нямаше жива душа. След като полежахме известно време на рида, без да разменим дума, видях, че откъм отвъдния край на полето се задава някакъв човек. Лениво го наблюдавах, като дъвчех една от ония зелени тревички, по които момичетата гадаят бъдещето. Той бавно се приближи до нас покрай рида. Вървеше, опрял една ръка на бедрото, в другата имаше бастун и лекичко потропваше с него по тревата. Беше облечен в износен тъмнозелен костюм и носеше от ония шапки, на които викахме цукало. Изглеждаше доста възрастен, защото мустаците му бяха пепеляви. Като мина покрай краката ни, за миг погледна към нас и продължи нататък. Проследихме го с поглед и видяхме, че като отмина петдесетина крачки, той се извърна и тръгна назад. Вървеше към нас много бавно, все потрепвайки с бастуна си по земята — толкова бавно, че ми мина през ум дали пък не търси нещо в тревата.

Като се изравни с нас, той спря и каза добър ден. Отговорихме му и той бавно и много предпазливо приседна до нас на рида. Заговори за времето, като каза, че ще имаме много горещо лято, сегне добави, че климатът значително се е променил от неговото детство насам — отдавна, много отдавна. Каза, че в живота на човека най-щастливото време са несъмнено ученическите години и че би дал всичко да бъде отново млад. Докато той даваше израз на чувствата си, на нас ни беше скучно, но си мълчахме. Сегне той отвори дума за книги и училище. Запита ни чели ли сме поезията на Томас Мур и романите на сър

Уолтър Скот и лорд Литън^[6]. Аз се преструвах, че съм чел всяка спомената от него книга, тъй че накрая той каза:

— Ex, и ти си значи книжен плъх като мен. А тоя тук — добави той, сочейки към Махони, който ни гледаше с ококорени очи, — той е по-друг. Него го тегли играта.

Каза ни, че вкъщи имал всички произведения на сър Уолтър Скот и всички произведения на лорд Литън и все ги препрочитал отново и отново. Естествено, продължи той, някои от творбите на лорд Литън не са подходящо четиво за момчета^[7]. Махони попита защо момчетата не бива да ги четат — въпрос, който ме ядоса и огорчи, защото се побоях да не би човекът да помисли, че съм глупав като Махони. Но човекът само се поусмихна. Видях големите дупки между пожълтелите му зъби. Сетне той запита кой от двама ни има повече гаджета. Махони рече никак шеговито, че ходел с три женски. Човекът попита колко са мояте. Отвърнах, че нямам нито едно. Той не ми повярва и каза, че положително имам поне едно. Аз се смълчах.

— А сам вие колко имате? — дръзко запита Махони непознатия.

Човекът се поусмихна както преди и рече, че като бил на нашите години, имал цял куп гаджета.

— Всяко момче — рече той — си има по едно гадженце.

Подобно отношение по тоя въпрос от човек на неговата възраст ми се стори доста свободно. Дълбоко в себе си аз считах, че казаното от него за момчета и гаджета е разумно и основателно. Но в неговата уста тия думи не ми се нравеха, а се и чудех защо той потръпна един-два пъти, сякаш се бои от нещо или пък внезапно го втриса. Докато говореше, забелязах, че има книжовно произношение. Той взе да ни говори за момичетата, колко хубави и меки били косите им, колко меки били ръцете им и че не всички момичета били чак толкова добри, колкото изглеждали. Казваше, че от всичко на света най обичал да гледа някое хубаво младо девойче с хубави бели ръце и красиви и меки коси. Останах с впечатлението, че той повтаря нещо, което е научил наизуст, или пък че мислите му, намагнетизирани от собствените му думи, бавно кръжат все в същия затворен кръг. Понякога той говореше така, сякаш намеква за нещо общоизвестно, а друг път снишаваше глас и мълвеше тайнствено, сякаш ни доверяваше нещо скрито, което не би желал и други да чуят. Повтаряше изреченията си отново и отново, в

различни варианти, и ги забулваше с монотонния си глас. Аз го слушах и не преставах да се взираам в подножието на рида.

Дълго време мина, преди да приключи неговият монолог. Той бавно се изправи и рече, че трябвало да ни остави за минутка-две, може би за няколко минути, и аз, без да променям посоката на погледа си, видях, че се запъти бавно към близкия край на полето. Ние продължавахме да мълчим. След неколкоминутно мълчание Махони възкликна:

— Я! Глей го кво прави!

И понеже нито му отговорих, нито вдигнах очи, Махони пак възкликна:

— Виж го ти!... Не е у ред... Лъскач!^[8]

— Ако случайно запита как се казваме — рекох аз, — ти си Мърфи, а аз съм Смит.

Нищо друго не си казахме. Аз все още се питах дали да си отида или не, когато човекът се върна и пак седна при нас. Едва седнал, Махони зърна котката, която му бе убягнала, скочи и я погна през полето. Непознатият и аз наблюдавахме гонитбата. Котката пак се отърва и Махони взе да хвърля камъни по оградата, връз която тя се бе покатерила. Като му омръзна, той се зашля безцелно из далечния край на полето.

След време човекът ме заговори. Каза, че приятелят ми бил много буйно момче, и попита често ли го бият в училище. Щях възмутено да му отговоря, че ние не сме ученици от държавна гимназия, та да ни бият, но запазих мълчание. Той се разприказва за превъзпитанието на момчетата чрез телесни наказания. Мислите му, сякаш отново намагнетизирани от собствената му реч, сега бавно закръжиха около тая нова точка. Каза, че когато момчетата били ей такива, трябвало да ги бият с камшик, и то здравата да ги бият. Само камшик за буйните и непокорни момчета! Само пръчка по ръката на провинения или плесница не въртели работа, нужно било хубаво да го загреят с камшика. Изненадан от неговото настроение, аз неволно се вгледах в лицето му. В същия миг срещнах втренчения поглед на чифт стъкленозелени очи, които се взираха в мен изпод потрепващото чело. Пак извърнах очи.

Непознатият продължи монолога си. Той сякаш бе забравил неотдавнашната си свобода на виждането. Каза, че само да хване някое

момче да говори с момичета или пък да си има гадже, щял да го бие с камшик до посиняване, та да му дойде умът да не говори вече с момичета. Ако ли пък някое момче си имало гадже, а лъже, че няма, така щял да го нашиба, както никой още не е бил на света. Каза, че нищо на света не би му доставило по-голямо удоволствие. Описа ми как би нашибал с камшик подобно момче, но така, сякаш разнищваше някаква заплетена тайна. Искало му се, рече, повече от всичко друго; а гласът му, както монотонно ме водеше през тая тайна, стана почти нежен и сякаш ме умоляваше да го разбера.

Изчаках да свърши и този монолог, сетне рязко се изправих на крака. За да не издам вълнението си, аз се позабавих няколко секунди, уж да оправя обувката си, а подир това му казах, че вече трябва да си вървя, и се сбогувах. Тръгнах спокойно нагоре по рида, но сърцето ми лудо биеше от страх да не ме хване за глезните. Като стигнах до билото на рида, аз се поизвърнах и без да погледна към него, силно се провикнах накъм полето:

— Мърфи!

В гласа ми звучеше пресилена храброст и аз се срамувах от жалката си хитрост. Трябваше да извикам още веднъж и едва тогава Махони ме чу и гласът му отекна в отговор. Как само биеше сърцето ми, докато той търчеше към мен през полето! А той тичаше тъй, като че ли ми идеше на помощ. Пък аз изпитвах угрizение: защото дълбоко в сърцето си винаги малко го бях презирал.

[1] Списания за юноши от 90-те години, известни с благопристойния си тон. ↑

[2] Държавните училища са били под егидата на протестантската църква. ↑

[3] Гълъбарника е форт в Дъблинския залив, но името издава ироничния замисъл на Джойс. Действието в разказа се развива в седмицата срещу празника Св. Дух, гълъбът е символ на св. Дух, но вместо среща с него двамата бегълци попадат на полово извратен човек. Вж. бел. 8. ↑

[4] Реката, около която е застроен Дъблин. ↑

[5] Парафраза на англ. идиом, който съответства на нашето „Тук параход плува ли?“. По-нататък обаче зеленото (традиционната цвета на Ирландия) добива символичен смисъл при срещата. ↑

[6] Томас Мур (1779–1852) — романтик, национален поет на Ирландия; Едуард Булвър-Литън (1803–1873) — английски писател, изключително популярен през XIX в. с приключенските си романи. ↑

[7] Независимо от дидактичния характер на творчеството му викторианската критика е обвинявала Литън в безнравственост заради някои негови сюжети и епизоди от частния му живот. ↑

[8] Жargonната дума в оригинала (*josser*) е от португалски произход и е етимологично свързана с лат. *deus* = бог. Вж. бел. З. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.